

Verklaring
inzake de
Beleggingsbeginselen

2021

1. Inleiding

De 'Verklaring inzake de beleggingsbeginselen' beschrijft in het kort de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van Stichting Pensioenfonds APF (Pensioenfonds APF). Het bestuur van Pensioenfonds APF evalueert en bekrachtigt de uitgangspunten en het beleggingsbeleid periodiek en ten minste één keer per drie jaar. De bijdrage van het beleggingsbeleid aan de missie, visie en doelstellingen van Pensioenfonds APF is hierbij leidend.

In de Pensioenwet is bepaald dat de bezittingen samen met de te verwachten inkomsten van een pensioenfonds toereikend moeten zijn om de uit de statuten en reglementen voortvloeiende verplichtingen te kunnen dekken. Dit moet blijken uit de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Als bijlage bij de ABTN moeten pensioenfondsen een Verklaring inzake beleggingsbeginselen opstellen en actueel houden. Dit document is hierbij op de website beschikbaar voor alle deelnemers.

De Verklaring bestaat uit een beschrijving van de:

1. De missie, visie en strategische doelstelling van het beleggingsbeleid (Sectie 2);
2. Pensioenregeling en Organisatie van het beleggingsbeleid (Sectie 3), die opgezet is om de beleggingsdoelstelling te kunnen behalen; en
3. Uitvoering van het beleggingsbeleid (Sectie 4) inclusief beleid duurzaam beleggen, waarmee de beleggingsdoelstelling wordt nagestreefd.

2. Doelstelling

De doelstelling van het beleggingsbeleid is de toevertrouwde middelen zo goed mogelijk te beleggen. Hierbij spelen rendement, risico, duurzaamheid en kostenbewustheid een belangrijke rol. Uitgangspunt bij het vaststellen van de beleggingsportefeuille zijn de risicohouding, aard en omvang van de verplichtingen, het risicobudget en de eisen die voortvloeien uit de pensioenwetgeving.

Pensioenfonds APF is *het* pensioenfonds voor alle (oud-)medewerkers van Akzo Nobel Nederland en Nouryon (waaronder tevens de hiervan af te splitsen ondernemingen Nobian en Salt Specialties worden verstaan) en draagt zorg voor de uitvoering van de pensioenregeling, zoals overeengekomen door sociale partners. Pensioenfonds APF wil een waardevast pensioen voor alle deelnemers realiseren.

Het is de missie het vertrouwen in het pensioen voor onze stakeholders waar te maken. Wij laten ons hierbij inspireren en motiveren door de band tussen AkzoNobel, Nouryon en het pensioenfonds. Daarbij vormen openheid, transparantie en de bereidheid om verantwoording af te leggen de basis van vertrouwen in het pensioenfonds.

Pensioenfonds APF baseert haar bestaansrecht als zelfstandig ondernemingspensioenfonds op haar omvang en het uitgangspunt dat een collectieve en solidaire pensioenvoorziening het beste resultaat oplevert voor de deelnemers.

Door proactief bestuur blijven wij innoveren en hiermee waarde blijven toevoegen voor huidige en toekomstige deelnemers. Met uitbesteding worden de expertises van specialisten op het gebied van pensioenuitvoering, vermogensbeheer en pensioencommunicatie gebundeld tot een hoogwaardige, maatschappelijk verantwoorde en kostenbewuste dienstverlening aan deelnemers. Door duurzaam lange termijn vermogensbeheer vertrouwen wij erop dat een waardevast pensioen wordt gerealiseerd.

Deelnemers nemen de regie over hun eigen pensioen door heldere en deskundige ondersteuning van Pensioenfonds APF.

De strategie van het pensioenfonds wordt gebaseerd op de onderstaande uitgangspunten:

- ▶ het versterken van de financiële positie om toeslagen te kunnen verlenen;
- ▶ het behalen van een zo hoog mogelijk pensioenresultaat binnen aanvaardbare risico's;
- ▶ evenwichtige belangenafweging voor alle stakeholders;
- ▶ het voeren van een kostenefficiënte en risicobewuste werkwijze en organisatie;
- ▶ een maatschappelijk verantwoorde uitvoering en beleggingsbeleid;
- ▶ heldere, juiste, tijdige en evenwichtige communicatie;
- ▶ proactief voldoen aan wet- en regelgeving.

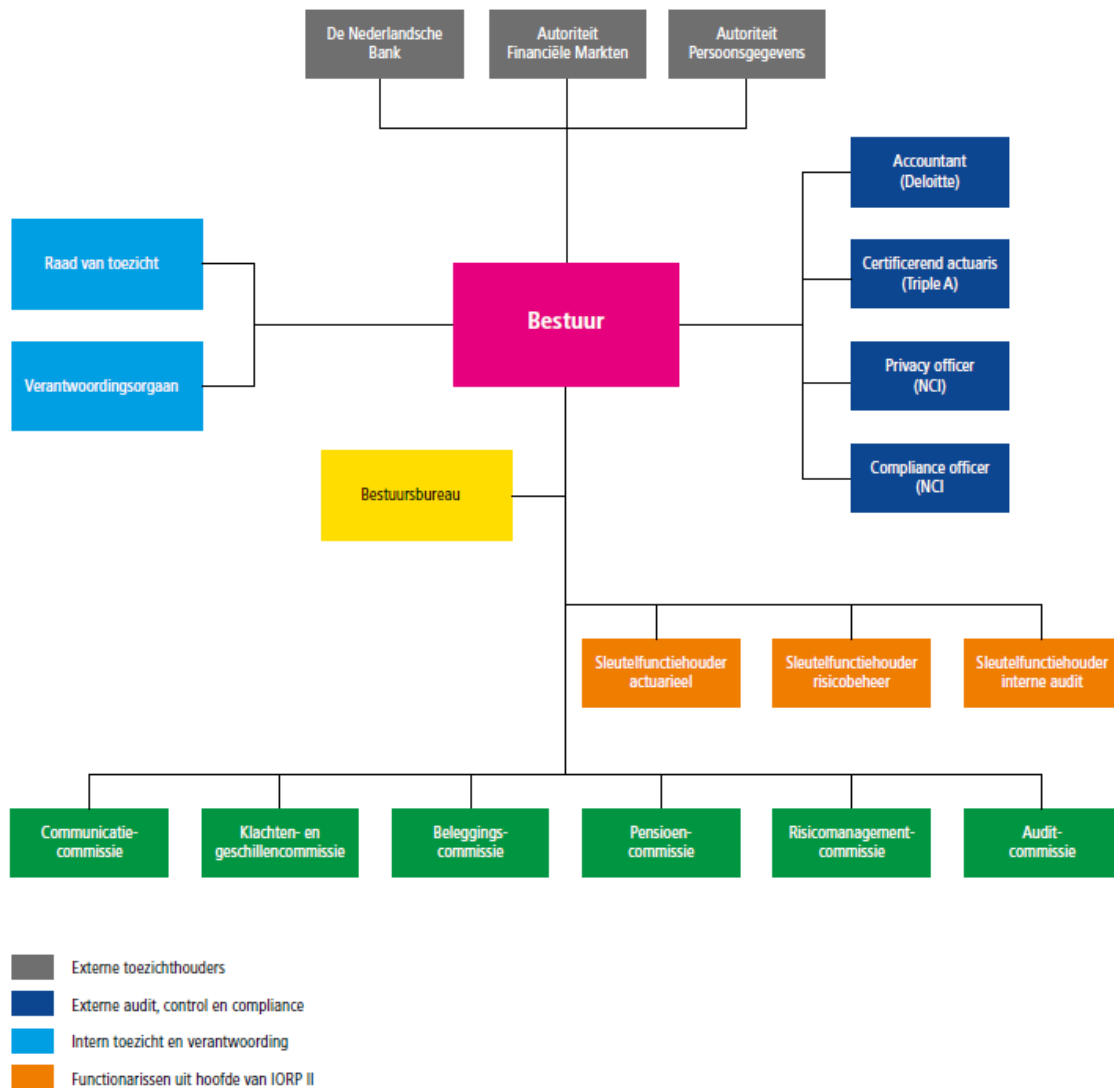
3. Pensioenregeling en Organisatie

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het krijgt hierbij ondersteuning van beleidsadviescommissies, het bestuursbureau, de uitvoeringsorganisatie, fiduciair beheerder en specialistische adviseurs.

3.1 Pensioenregeling

Het pensioenfonds is met AkzoNobel en Nouryon overeengekomen dat er sprake is van één pensioenregeling. De regeling is tot een grensbedrag een collectieve middelloonregeling met een vaste werkgeversbijdrage en daarnaast een individueel beschikbare premieregeling voor het inkomen boven een grensbedrag. De collectieve middelloonregeling met een vaste werkgeversbijdrage heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst, met inachtneming van de daaraan gekoppelde voorwaarden. De individueel beschikbare premieregeling heeft het karakter van een premieovereenkomst.

3.2 Organogram

3.3 Bestuur

Het pensioenfonds hanteert een paritair bestuursmodel. Het bestuur bestaat uit twee werkgeversleden, drie werknemersleden en een vertegenwoordiger van pensioengerechtigden. Het bestuur stelt het beleggingsbeleid vast en is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling en het vermogensbeheer van het pensioenfonds.

Het bestuur krijgt hierbij ondersteuning van een bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie. Het kan rekenen op adviseurs op juridisch, actuariel en accountancy-gebied. Daarnaast staan de beleggingscommissie, de pensioencommissie, de communicatiecommissie en klachten en geschillencommissie het bestuur bij.

Het bestuursbureau ondersteunt op dagelijkse basis het bestuur en de beleidsadviescommissies. Het is verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding, regievoering, advisering, controle en monitoring van de werkzaamheden van de uitvoeringsorganisaties.

De fiduciaire uitvoeringsorganisatie adviseert en ondersteunt de beleggingscommissie en het bestuur. Het geeft vorm en richting aan het beleggingsbeleid, zoals vastgelegd in het strategische beleggingsplan. Draagt zorg voor de uitvoering, monitoring en controle van het beleggingsbeleid.

Het bestuur legt verantwoording van het beleggingsbeleid af aan het verantwoordingsorgaan waarin deelnemers en pensioengerechtigden evenredig op basis van onderlinge getalsverhoudingen zijn vertegenwoordigd.

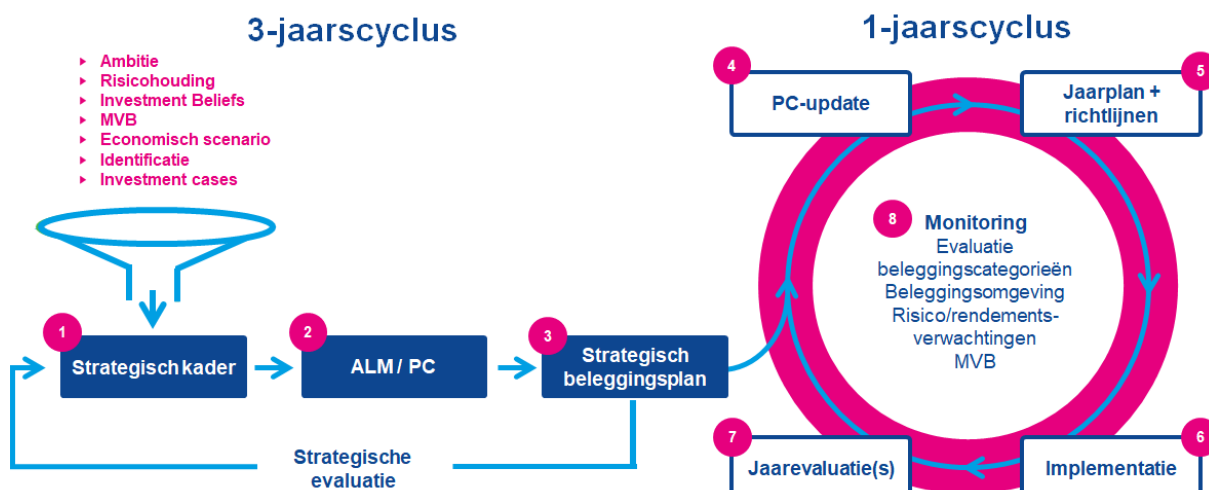
3.4 Strategisch beleggingsbeleid

De strategische portefeuille van het pensioenfonds wordt vastgesteld door optimalisatie van de beleggingsportefeuille in een ALM-studie. De input voor deze optimalisatie is tweeledig: de economische uitgangspunten en de grenzen die met de risicohouding zijn vastgesteld.

Pensioenfonds APF voert periodiek een ALM-studie uit. Daarbij rekent het fonds voor de lange termijn verschillende beleggingsmogelijkheden door, uitgaande van de pensioenregeling, de financiële startsituatie en verwachte rendementen, correlaties en volatiliteit van de beleggingen. Op basis van de uitkomsten in de ALM-studie volgt een keuze op hoofdlijnen voor bepaalde beleggingen. Op deze manier sluit de strategische beleggingsmix aan op de risico's die het pensioenfonds op de lange termijn kan en wil lopen, mede gegeven de verplichtingen van het fonds. Het beleggingsbeleid wordt vastgelegd in het strategisch beleggingsbeleid. In het jaarplan beleggingen bepaalt en herijkt het bestuur met behulp van een portefeuille constructie elk jaar de beleggingsmix waarin de weging van de verschillende beleggingscategorieën wordt vastgesteld.

Het selectie-, monitoring- en evaluatiebeleid legt het proces vast vanaf het bepalen van de ambitie tot aan de individuele beleggingen.

Het proces ziet er in grote lijnen als volgt uit:

3.5 Beleggingsovertuigingen (investment beliefs)

Investment beliefs zijn overtuigingen m.b.t. het beleggingsbeleid waarin het bestuur gelooft en die gebaseerd zijn op bewuste keuzes. In totaal zijn er op dit moment acht uitgangspunten. Elk uitgangspunt wordt gevolgd door een onderbouwing, en toepassing:

1. Wij beleggen in beleggingscategorieën en producten die wij kunnen uitleggen.

Onderbouwing - Bestuurlijke beheersbaarheid van beleggingen is een randvoorwaarde, voordat complexe beleggingen worden toegevoegd.

- Het verwachte nettorendement en risicoverbetering zijn belangrijker dan de kosten van een beleggingskeuze. Hierbij moet het niet doorslaggevend zijn of de kosten het laagst zijn, wel moet de verantwoording erover helder zijn.

Toepassing   APF sluit niet op voorhand een beleggingscategorie uit.

2. Wij nemen bepaalde beleggingsrisico's als wij verwachten hiervoor beloond te worden.

Onderbouwing   - Beleggingen zijn nodig om betaalbare pensioenen voor de deelnemer te realiseren. Beleggingsrendement betekent risico's accepteren.

   - Belangrijk is te benadrukken dat Pensioenfonds APF een bepaalde mate van koersschommelingen (volatiliteit) hiervoor accepteert. Pensioenfonds APF expliciteert dit door het vaststellen van de risicohouding.

   - Pensioenfonds APF maakt onderscheid tussen beloonde risico's en niet beloonde risico's.

   - Onder beloonde risico's verstaat APF dat het pensioenfonds naar verwachting een positief overrendement ten opzichte van de pensioenverplichtingen realiseert dat in goede verhouding staat tot het nemen beleggingsrisico, kosten en materieel kan bijdragen aan ESG factoren en/of het realiseren van de pensioenfondsdoelstellingen.

   - Beloonde risico's voor APF zijn: aandelenrisicopremie, kredietpremie, illiquiditeitspremie, manager skill.
   Onbeloonde risico's voor APF zijn: rente, valuta, inflatie.

   - De onbeloonde risico's rente, valuta en inflatie vertonen van tijd tot tijd extreme bewegingen, zowel naar boven als naar beneden. Hierbij kan sprake zijn van een verstoorde markt. Binnen bandbreedten kan APF deze risico's meer of minder afdekken.

Toepassing   - Dit is de basis om beleggingskeuzes integraal te beoordelen, waarbij (netto)rendement, risico, ESG factoren en kosten leidend zijn.

   - Dit is de basis om de beloonde risicopremies in de balans te benoemen, welke in de investment cases worden onderbouwd. De naar verwachte beloonde risicopremies worden regelmatig geëvalueerd.

   - Voor de niet beloonde risico's maakt het pensioenfonds de afweging deze te accepteren, gedeeltelijk of in het geheel te verminderen door deze af te dekken.

3. Wij kiezen selectief voor actief beheer indien wij verwachten hiermee waarde toe te voegen voor de deelnemers.

Onderbouwing   - In een aantal beleggingscategorieën zijn mogelijkheden aanwezig om door actief beheer waarde toe te voegen.

- Onder actief beheer verstaat APF het zelf maken van beleggingskeuze en/of het selecteren van een manager met als doel een beter resultaat dan een vooraf bepaalde benchmark te behalen. Onder passief beheer verstaat APF het selecteren van een manager die als doel heeft een vooraf bepaalde benchmark zo goed mogelijk te repliceren in het beleggingsbeleid.

- Het aanpassen, of op maat maken van een benchmark om beter aan te sluiten bij de doelen of beleggingsuniversum van APF is voor het bestuur een strategische keuze, en geen vorm van actief beheer.

Toepassing

- Er is geen absolute voorkeur voor actief of passief beheer. De (on)mogelijkheden hangen af per beleggingscategorie, stijl of strategie.

- De keuze voor actief dan wel passief beheer zal daarom per beleggingscategorie in de investment case worden onderbouwd.

- Het pensioenfonds zal de uitlegbaarheid van de keuze voor actief of passief beheer ter overweging nemen. Daarmee is het mogelijk dat, ook al is er een onderbouwing voor actief beheer, het bestuur desalniettemin voor een passieve beheer oplossing kiest.

- Bij de keuze voor actief beheer benoemt het pensioenfonds de voorwaarden en kaders voor succes. Zo zullen actieve managers worden beoordeeld over een termijn die aansluit bij hun beleggingsstijl.

4. Wij zijn een lange termijn belegger.

Onderbouwing

- De waarde van de beleggingen fluctueert, maar het rendement tendeert op termijn naar een gemiddelde waardering. Hoe en wanneer is niet goed in te schatten of te timen.

- Een langere horizon levert betere mogelijkheden voor het pensioenfonds om het ingezette beleggingsrisico zo goed mogelijk te benutten.

- Het pensioenfonds heeft pensioenuitkeringen als korte termijn verplichtingen maar kan desondanks voor een deel beleggingen aanhouden die een illiquiditeitspremie verdienen of de beste rendement-/risicoverhoudingen opleveren bij een langere horizon.

- Het grootste deel van de portefeuille zal in liquide beleggingscategorieën worden belegd om op toekomstige veranderingen te kunnen blijven anticiperen.

Toepassing

- Dit is de basis om lange termijn ALM-analyses met evenwichtswaardes in te zetten, en in de strategische allocatie vastgoed of zakelijke waarden op te nemen

- Op korte en middellange termijn kunnen beleggers en markten overreageren, maar de lange termijn strategische keuzes en beleid blijven het uitgangspunt.

- Pensioenfonds APF accepteert korte termijn schokken, en zal naar verwachting herbalanceren als de bandbreedtes geraakt worden. Vaak zullen

markten dan stevig fluctueren, maar kan het fonds zo tevens de verwachte risicopremies op lange termijn verdienen.

5. De rente neigt naar een lange termijn ontwikkeling, maar is onvoorspelbaar.

Onderbouwing	- Het pensioenfonds gelooft dat op lange termijn de rente wordt bepaald door een combinatie van fundamentele economische factoren, zoals economische groei en inflatie. - Sterke afwijkingen van de rentestand ten opzichte van mogelijke lange termijn rentes kunnen echter zeer lang aanhouden, en zijn over de afgelopen 20 jaar niet voorspelbaar gebleken. - Ook al zou het pensioenfonds een beeld over de rente op lange termijn ontwikkelen, de impact van het risico als het niet uit zou komen zou te grote negatieve effecten hebben op de balans.
Toepassing	- De impact op de balans op korte termijn kan zo groot zijn als dit evenwicht niet wordt bereikt, dat we het voor de veiligheid afdekken. - Het fonds dekt in beginsel zoveel mogelijk de rentegevoeligheid van de verplichtingen af. - Deze afdekking wordt aan de hand van de ALM vastgesteld, en kan toenemen naarmate de financiële positie van het fonds verbetert. De afdekking zal nooit volledig zijn, vanwege balanssturingsargumenten (gedeeltelijke hedge inflatie, diversificatie).

6. Om een beter risicorendementsprofiel te bereiken, passen wij diversificatie toe in de beleggingsportefeuille.

Onderbouwing	- Het pensioenfonds tracht binnen de ambitie en risicohouding van het pensioenfonds een portefeuille samenstelling die enerzijds een zo hoog mogelijk verwacht rendement gegeven het beleggingsrisico kan opleveren, en anderzijds robuust is voor verschillende economische scenario's. - Door het vermogen te spreiden over meerdere risico- en rendementsbronnen wordt een meer robuust, minder volatiel beleggingsresultaat behaald. - Diversificatie kent grenzen. Het fonds accepteert, omdat het een lange termijn belegger is, dat diversificatie tijdens volatiele of stresssituaties niet altijd de gewenste neerwaartse bescherming oplevert.
Toepassing	- Het pensioenfonds toetst het beleggingsbeleid niet alleen naar het verwachte rendement/risico profiel, maar ook onder verschillende economische scenario's.

- Het pensioenfonds hanteert een minimumgewicht per beleggingscategorie, zodat iedere categorie een merkbare toevoeging geeft en de voordelen opwegen tegen de additionele kosten (complexiteit, governance, etc.)
- Het pensioenfonds toetst een eventuele toevoeging van een beleggingsstrategie niet alleen aan de beoogde bijdrage voor de lange termijn doelstellingen, maar ook of het een betere spreiding van risicofactoren kan realiseren.
- Het pensioenfonds zoekt een zo effectief mogelijke benutting, waar mogelijk wordt een (1) manager voor een beleggingscategorie of beleggingsstijl aangesteld, tenzij wegens concentratie of capaciteit bij een (1) manager dit niet mogelijk is.

7. Wij willen met duurzaam beleggen bijdragen aan een betere -meer duurzame- wereld.

Onderbouwing

- Om een beter rendementsrisicoprofiel te bereiken, passen wij duurzaam beleggen toe in de portefeuille;
- Voor APF is duurzaamheid vanuit verschillende gronden een logische en belangrijke kerntaak binnen het beleggingsbeleid. De effecten van de keuzes die APF (en met haar institutionele beleggers) maakt, reikt veel verder dan alleen de financiële markten.
- (In)direct ongewenste effecten in de economie en beleggen mitigeren en positieve effecten stimuleren, dragen bij aan het lange termijn resultaat voor de deelnemers van APF.

Toepassing

- Duurzaamheid wordt integraal beoordeeld om onze lange termijn ambitie waar te maken en past dit binnen alle beleggingscategorieën toe.
- De mandaten worden beoordeeld binnen de vierhoek rendement, risico, kosten en ESG.

8. Wij nemen niet meer beleggingsrisico dan past bij de risicohouding en ambitie van onze deelnemers.

Bestuurlijke overwegingen:

- Vermogensgroei is geen doel op zich voor het pensioenfonds, het gaat juist om het realiseren van de ambities. Daarbij kan het wenselijk zijn dat als het pensioenfonds de mogelijkheid heeft, zij minder kwetsbaar wordt voor de schommelingen van de verplichtingen.
- In de afgelopen jaren is het pensioenfonds van karakter veranderd. Zo is bijsturing door middel van premies steeds minder effectief. Dit betekent dat het pensioenfonds meer dan voorheen moet (bij)sturen op de mate van beleggings- en balansrisico om haar doelen te realiseren.

Dit betekent of is de basis voor:

- Dit is de basis voor het vaststellen van een vereist rendement en daarmee genoeg risico nemen, maar niet meer dan nodig. Als het pensioenfonds dichterbij realisatie van haar doelstellingen is, zal het risicobudget verminderen.
- Voor de verdeling van het risicobudget maakt het pensioenfonds de afweging de verschillende risico's te accepteren, verkleinen of af te dekken.

3.6 Risico beoordeling beleggingen

De risicobereidheid van het pensioenfonds is bepalend voor de beheersing van risico's. De grootste financiële risico's komen voort uit het renterisico en uit prijsdalingen van beleggingen zoals aandelen en vastgoed. Het risico op prijsdalingen van beleggingen valt binnen de risicobereidheid van het fonds.

De belangrijkste risicocategorieën zijn:

Marktrisico	Beleggingen zijn gevoelig voor prijsfluctuaties, zoals bij aandelen en vastgoed.	Pensioenfonds APF stemt het marktrisico van de beleggingen af op de langetermijnpensioenambitie en de risicobereidheid van het fonds.
Renterisico	Gevoeligheid van de waarde van de pensioenverplichtingen voor rentebewegingen.	Het renterisico wordt gedeeltelijk beperkt door obligaties en rentederivaten.
Inflatierisico	De pensioenambitie is gedeeltelijk gebaseerd op inflatie. Hogere inflatie moet gepaard gaan met toename van toeslagverlening.	Gedeeltelijke afdekking van inflatierisico door beleggingen in vastgoed.
Valutarisico	Beleggingen in andere valuta dan de euro zijn gevoelig voor wisselkoersschommelingen.	Strategisch valuta-afdeckingsbeleid voor beleggingen in de belangrijkste valuta.
Liquiditeitsrisico	Kortetermijnbetalings- en stortingsverplichtingen, vooral pensioenuitkeringen en onderpandverplichtingen.	Normering van liquiditeit van de beleggingen, onderpandbeheer en toetsing met behulp van stress-scenario's.
Debiteuren-/krediet-risico	Risico dat tegenpartijen hun betalingsverplichtingen niet nakomen.	Restricties op concentratie van uitgevende instanties. Monitoring van de kredietkwaliteit van de uitlener.
Verzekeringstechnisch risico	Aannames over de levensverwachting van deelnemers.	Meest recente prognosetafels van het Koninklijk Actuarieel Genootschap met een fondsspecifieke correctie op basis van ervaringssterfte.

Omgevingsrisico	Mogelijke afbreuk van het draagvlak van het fonds bij de deelnemers.	Dialogo intern en met de deelnemers, toekomstbestendigheid strategie en visie.
Operationeel risico	Fouten veroorzaakt door systemen, mensen of processen die Pensioenfonds APF geld kosten.	Frequente beoordeling van de procesinrichting en uitvoering, zowel binnen het fonds als bij de uitvoerder.
Uitbestedingsrisico	Uitvoering van en verantwoordelijkheid voor formele afspraken met derden.	Frequente beoordeling van afspraken, zowel inhoudelijk als juridisch.
IT-risico	Functioneren en beveiliging van informatietechnologie	Afspraken met de uitvoerders. Monitoring van naleving van het Informatietechnologiebeleid.
Integriteitsrisico	Het risico dat de integriteit wordt beïnvloed als gevolg van niet-integere gedragingen in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke normen.	Jaarlijkse risicoanalyse die als basis geldt voor het integriteitsbeleid, waaronder de gedragscode.
Juridisch risico	Juridische contracten en daar mogelijk uit voortvloeiende aansprakelijkheid of financieel nadeel.	Inwinnen van juridisch advies bij complexe contracten en contracten met potentieel grote negatieve consequenties.
Communicatierisico	Het risico op afnemend draagvlak en/of deelnemersvertrouwen door onjuiste, onvolledige of onvoldoende deelnemerscommunicatie.	Dialogo met deelnemers, opzet en uitvoering communicatiebeleid, doorontwikkelen website.

4. Uitvoering

Het bestuur besteedt bij het besturen van het pensioenfonds actief aandacht aan zorgvuldig bestuur.

4.1 Prudent person regel

De strategische portefeuille van het pensioenfonds wordt vastgesteld door optimalisatie van de beleggingsportefeuille in een ALM-studie. De input voor deze optimalisatie is tweeledig: de economische uitvoering van het beleggingsbeleid staat de wettelijk verankerde prudent person-regel centraal. Deze regel kent de volgende elementen:

- ▶ Deskundig vermogensbeheer;
- ▶ De activa (bezittingen) worden belegd in het belang van de (gewezen) deelnemers;
- ▶ De activa worden zodanig belegd dat de veiligheid, de kwaliteit, de liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel worden gewaarborgd. Dit betekent dat het risico- en rendementsprofiel van de totale portefeuille steeds afgestemd moet zijn op de verplichtingenstructuur van Pensioenfonds APF en dat de beleggingen voldoende gespreid moeten zijn (diversificatie).

De certificerend actuaaris toetst het beleggingsbeleid jaarlijks op naleving van de prudent person-regel.

4.2 Uitbesteding vermogensbeheer

Pensioenfonds APF heeft het vermogensbeheer uitbesteed. De fiduciair beheerder neemt het selectieproces van vermogensbeheerders uit handen, echter de besluitvorming tot al dan niet aanstellen van vermogensbeheerders ligt te allen tijde bij het pensioenfonds. De beleggingsovertuigingen vormen samen met de beleidsdocumenten het raamwerk waarbinnen de selectie- en monitoringactiviteiten van de fiduciair beheerder dienen te opereren.

4.3 Rapportage en monitoring

Monitoring van het beleggingsbeleid wil zeggen dat de uitvoering van een beleggingsmandaat wordt getoetst aan de uitgangspunten ('de dingen goed doen'). Deze monitoring vindt plaats op totaalniveau, op het niveau van de beleggingscategorie en op het niveau van de onderliggende vermogensbeheerders.

Het monitoringbeleid voor vermogensbeheerders moet ervoor zorgen dat de vermogensbeheerder het beleggingsbeleid uitvoert volgens het APF-mandaat. Pensioenfonds APF spreekt voor elke beleggingscategorie een of meerdere mandaten af. Binnen deze mandaten kunnen één of meer vermogensbeheerders worden aangesteld, afhankelijk van de gekozen oplossingsvorm. Het monitoren van de vermogensbeheerders die ten behoeve van de mandaten zijn aangesteld, betekent dus dat tegelijk de hele operationele uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gemonitord.

De bestuursbureau rapporteert periodiek naar het bestuur over de financiële en niet-financiële risico's. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar of de financiële risico's op balansniveau in lijn zijn met de risicobereidheid en de risicotoleranties. Voor niet-financiële risico's geldt dat op halfjaarbasis onderwerpen voor onderzoek en rapportage op de agenda komen. In de rapportage staat of er actie nodig is. De rapportages worden in de commissies besproken.

De uitvoeringsorganisatie rapporteert over de financiële risico's op totaal portefeuilleniveau. Gelijktijdig houdt de uitvoeringsorganisatie de richtlijnen en limieten op mandaatniveau in de gaten. In het bijzonder meldt de uitvoeringsorganisatie overschrijdingen. Het bestuursbureau beoordeelt deze rapportages.

4.4 Risicobeheersing

De risicobeheersing binnen het fonds kent drie verdedigingslijnes. Dit model ('three lines of defense') is meer dan een organisatiestructuur en het benoemen van rollen. Het is een manier van (samen)werken en denken en draagt bij aan een versterking van de risicocultuur, het nemen van verantwoordelijkheid voor het managen van risico's en interne beheersing. In dit model bestaat de eerste lijn uit de daadwerkelijke uitvoering waaronder ook advisering en beleidsvoorbereidende taken. De tweede lijn ondersteunt, coördineert en ziet erop toe dat de eerste lijn haar verantwoordelijkheden neemt. Ook het organiseren van risicobeoordelingen behoren tot de verantwoordelijkheden van de tweede lijn. De derde lijn beoordeelt het samenspel tussen de eerste en de tweede lijn.

De invulling is als volgt:

- 1 Uitvoering.** De vermogensbeheerders hanteren hun eigen risicobeheersingssysteem. De daadwerkelijke controle hierop vindt plaats door de uitvoeringsorganisaties.
- 2 Monitoring en tegenwicht.** De risicomangementcommissie is verantwoordelijk voor het tegenwicht ten opzichte van de uitvoering. De risicomangementcommissie beoordeelt adviezen en monitort of de uitvoeringsorganisatie binnen de verleende mandaten opereert.
- 3 Evaluatie van opzet en werking risicomangement.** In de derde lijn zijn belangrijke rollen weggelegd voor de auditcommissie en de raad van toezicht. De auditcommissie beoordeelt regelmatig het

risicomanagement, waaronder de toereikendheid van controles, de toonzetting van bestuur en de effectiviteit van het risicomanagement.

De raad van toezicht beoordeelt jaarlijks onder meer of de risicobeheersing doelmatig is.

4.5 Beleid duurzaam beleggen

Het beleid duurzaam beleggen (inclusief Betrokkenheidsbeleid) van Pensioenfonds APF is een integraal onderdeel van het beleggingsbeleid binnen alle beleggingscategorieën. Alle beleggingsmandaten worden beoordeeld binnen de vierhoek rendement, risico, kosten en duurzaamheid. Wij selecteren beleggingsfondsen en mandaten die passen bij de lange termijn-uitgangspunten van ons beleggingsbeleid, de Asset Liability- en Strategische Asset Allocatie-studies. Dit uit zich onder andere in de beleggingsdoelstellingen en benchmarks van de beleggingsfondsen en mandaten.

Duurzaam beleggen definiëren wij als een beleggingsaanpak die een beter risicorendementsprofiel oplevert en/of een meer duurzame wereld oplevert. Wij genereren als zodanig een brede waardecreatie, zowel in financiële zin als in de zin van een betere – meer duurzame – wereld.

Het beleid duurzaam beleggen kent daarmee twee centrale doelstellingen:

- 1) Het genereren van een beter beleggingsresultaat (beter rendementsrisicoprofiel)
- 2) Het bijdragen aan een betere – meer duurzame - wereld, door:
  - a) het stimuleren van en beleggen met positieve duurzame impact op de wereld.
  - b) het voorkomen en mitigeren van negatieve impact van de beleggingen op de wereld

Pensioenfonds APF geeft hieraan vorm via verschillende instrumenten¹:

1. doelstelling 1: door het integreren van zogenoemde ESG factoren (milieu, sociaal en ondernemingsbestuur) binnen alle beleggingscategorieën en proactief aandeelhouderschap (stemmen en engagement) bij beursgenoteerde ondernemingen.
2. doelstelling 2a: door uitsluitingen van bepaalde beleggingen binnen alle beleggingscategorieën op bepaalde thema's, door reactief engagement bij beursgenoteerde ondernemingen en het meewegen van de negatieve impact op zogenoemde IMVB factoren (die volgen uit het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen convenant (IMVB) dat Pensioenfonds APF heeft ondertekend).
3. doelstellingen 2b: door te beleggen in de 'out performers' op ESG factoren en proactieve engagement gericht op het genereren van positieve impact op de zogenoemde Sustainable Development Goals (wereldwijd erkende doelstellingen voor duurzaamheid).

We willen onze visie op duurzaamheid vormgeven in de beleggingsportefeuille waarbij we ons zeer bewust zijn van onze maatschappelijke rol, maar ook van onze belangrijke doelstelling om voor onze deelnemers een waardevast pensioen te kunnen waarmaken. Dat is een enorme verantwoordelijkheid, zeker in een situatie waarin de dekkingsgraad lager ligt dan vereist. Daarnaast is het belangrijk dat onze deelnemers van hun pensioen kunnen genieten in een wereld die leefbaar is.

Pensioenfonds APF onderschrijft convenanten en task forces die de belangrijkste ESG risico's onderkennen en in gezamenlijkheid aanpakken helpt ons effectief te zijn. Ook willen wij door het

---

¹ Duurzaamheid in brede zin en duurzaam beleggen kent verschillende perspectieven. Daartoe worden in de praktijk verschillende termen gebruikt. Wij maken dat onderscheid in de implementatie van ons beleid ook. Alhoewel al deze factoren in thematiek kunnen overlappen is het perspectief anders.

- Waar het om het effect van duurzaamheid in brede zin op de beleggingsportefeuille gaat, als beleggingsrisico of -kans, spreken we over ESG factoren (van het Engelse "environmental, social, governance").
- Waar het om de (mogelijke) negatieve impact van de beleggingsportefeuille op de wereld gaat, spreken we over IMVB factoren.
- Waar het om de positieve impact van de beleggingsportefeuille op de wereld gaat, spreken we over SDG factoren.

onderschrijven proactief kennis blijven opdoen over de ontwikkelingen op het gebied van duurzaam beleggen. Nieuwe initiatieven en ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord beleggen worden beoordeeld, met de centrale vraag of en op welke wijze, deze kunnen bijdragen aan onze doelstellingen. Pensioenfonds APF is ondertekenaar van de PRI en van het brede spoor van het IMVB convenant (zie kader).

Beleidsmatig legt Pensioenfonds APF geen voorkeursthema's binnen ESG en SDGs vast. In de portefeuille wordt wel actief gestuurd op de SDGs en ESG factoren die relevant en passend zijn voor de beleggingscategorie of sector. Deze kunnen wijzigen in de tijd.

Voor het voorkomen of mitigeren van negatieve impact op de wereld kan wel focus worden aangebracht. We consulteren periodiek de (vertegenwoordigers van) deelnemers van het pensioenfonds ten behoeve van het bepalen van focus.

5. Compliance

Pensioenfonds APF vindt integriteit belangrijk. Om belangenverstremming te voorkomen, hebben het pensioenfondsbestuur, de leden van de commissies, bestuursbureau en de externe adviseurs een gedragscode ondertekend. Een externe partij controleert of de gedragscode wordt nageleefd.

Ten aanzien van nevenactiviteiten behelst dit het volgende beleid:

'Als leidraad geldt dat een nevenfunctie die de schijn heeft of kan opwekken van een conflicterend belang, niet wordt aanvaard zulks ter beoordeling van de verbonden persoon. In geval van twijfel dient de verbonden persoon in overleg te treden met de compliance officer. Nevenfuncties en mutaties in nevenfuncties worden gemeld bij en vastgelegd door de compliance officer.'